Biblioteka Historyczna

Ludzie „Armenii”

Z dziejów podziemnej „Solidarności”

Redakcja
GRZEGORZ MAJCHRZAK, WOJCIECH STAWISZYŃSKI

WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI
KĘTY 2024

© 2024 by Wojciech Stawiszyński and other authors

Wydanie pierwsze

Redakcja: *Grzegorz Majchrzak*, *Wojciech Stawiszyński*
Opracowanie i korekta: *Wojciech Stawiszyński*
Projekt okładki i łamanie: *Łukasz Derewiecki*

ISBN 978-83-68182-03-3
WYDAWNICTWO MAREK DEREWIECKI
ul. Szkotnia 29a, 32–650 Kęty
tel./fax 33/8454149, 603931607
e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl
Księgarnia: www.derewiecki.pl
Dystrybucja: tel. 502637305

Wstęp Wojciecha Stawiszyńskiego

Czas płynie szybko, bardzo szybko. Minęła już 35. rocznica wyborów czerwcowych 1989 roku, które zasadniczo odmieniły sytuację w Polsce. Zaraz po wyborach – ściślej – po drugiej turze, struktury „Armenii" zostały rozwiązane, a my, z działaczy staliśmy się kombatantami. W konspiracji tkwiliśmy, a przynajmniej niektórzy z nas, siedem i pół roku, a sama historia „Armenii" to siedem lat. Broszurka z biogramami „ludzi Armenii" ma upamiętnić odwagę i zaangażowanie uczestników tej specyficznej struktury. Od razu muszę zaznaczyć, że prezentowany zestaw biogramów nie obejmuje wszystkich jej działaczy. Pewne kontakty się urwały, niektórych „oficerów" znałem i niestety do dziś znam tylko z pseudonimów, na przykład „Heńka Skalskiego" – szefa Zespołu Gospodarczego („Zegar"), czy jego następcę „Karola". Całą grupą wielkich nieobecnych w biogramach są ludzie użyczający swoich mieszkań na skrzynki kontaktowe, konspiracyjne spotkania [jak u Bożeny Sajny na Ochocie wielokrotne spotkania działaczy „Solidarności" „z powierzchni", z ukrywającymi się członami Regionalnego Komitetu Wykonawczego NSZZ „Solidarność" Region „Mazowsze"], przechowujący papier dla drukarni, nadajniki radiowe i inny sprzęt, przekazujących wiadomości łącznikom, czy wreszcie udostępniających swoje mieszkania emiterom Radia „Solidarność" [Stanisława Pauly została skazana na 2 lata więzienia za udostępnienie mieszkania Jankowi Gołąbowi do nadania audycji właśnie]. Ci wszyscy ludzie bezinteresownie poświęcali swój czas, podporządkowywali swoje życie wymogom konspiracji i ponosili ryzyko represji. Bez nich, a chodzi o setki ludzi, „Armenia" po prostu nie mogłaby funkcjonować. Im wszystkim należy się szacunek i wdzięczność.

Jeszcze jeden czynnik musimy uwzględnić – to wspomniany na początku czas. Przy biogramach jest już sporo dat śmierci, powiedziałbym, że szybko ich przybywa. Uznaliśmy zatem, że jest to

ostatni moment, żeby spróbować taką „listę" pamięci sporządzić w imię prawdy i historii.

Dedykujemy ją naszym zmarłym Koleżankom i Kolegom!

„Armenia" powstała w maju lub w czerwcu 1982 roku. Działałem wtedy przy organizacji Terenowego Komitetu Oporu „Solidarność" wraz z Wojtkiem Skowronem (od grudnia 1981) i Wandą Klinert (od wiosny 1982). Miałem już kontakt z ukrywającym się Zbyszkiem Bujakiem, który zaprosił mnie na spotkanie i zaproponował utworzenie i kierowanie strukturą, którą określił jako techniczno-eksperckie zaplecze RKW. I jeszcze jedno – mieliśmy być gotowi na „długi marsz". Zgodziłem się, bo nie mogłem odmówić – i tak zaczął się mój siedmioletni marsz z „Armenią" (ten kryptonim powstał od pierwszych liter pseudonimu, jakiego wtedy używałem: „Andrzej Rudzki").

„Armenia" miała swoje cechy specyficzne, po pierwsze działała w głębokiej konspiracji, poszczególne komórki nie miały ze sobą kontaktu, często nie wiedziały nawet o swoim istnieniu. Do podziemia starałem się rekrutować ludzi z drugiego szeregu jawnej „Solidarności", czyli w założeniu nie rozpracowanych przez esbecję. „Armenia" nie prowadziła działań politycznych, nie pojawiała się w prasie podziemnej, nie sygnowała żadnych oświadczeń czy apeli. O naszym istnieniu wiedzieli nieliczni: członkowie RKW, Ewa Kulik – kierująca Biurem Regionu i jeszcze kilka osób. W dokumentach esbeckich ten kryptonim nie pojawiał się aż do lutego 1989 roku. Od wewnątrz – „Armenia" cechowała się dyscypliną i przestrzeganiem zasad konspiracji, nie było miejsca na nonszalancję, dosyć często – niestety – występującą w podziemiu solidarnościowym. Jak to zwykle bywa, pierwotny zamysł zmieniał się w miarę upływu czasu, zakres naszych działań rozszerzał się, w jej skład weszło Radio „Solidarność", Grupa Specjalna. Zaczęliśmy brać udział w kontroli wyborów (zawsze Żoliborz), organizowaliśmy spotkania Bujaka z „jawnymi", zorganizowaliśmy dwudniową „Teczkę" [konspiracyjne spotkanie Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej], akcje ulotkowe i transparentowe, wreszcie przygotowaliśmy „Groblę" – czyli podziemny zjazd Solidarności. Akcja – niewątpliwie największa w historii podziemia – została

odwołana na kilka dni przed terminem, po aresztowaniu 31 maja 1986 roku Zbyszka Bujaka, Konrada Bielińskiego i Ewy Kulik. Katastrofa ta nie zachwiała „Armenią". O jej znaczeniu świadczy fragment z listu Wiktora Kulerskiego (nowego szefa podziemnego Regionu Mazowsze) do mnie z dnia 24 czerwca 1986 roku: *Pamiętaj, że Armenia jest teraz podstawą działania Regionu i tylko tych ludzi i materiały, które nie będą potrzebne do wykonywania tego podstawowego zadania, możesz wydzielić do akcji bezpośrednich, ale tak, aby po nich w razie czego nie można było dotrzeć do Ciebie i trzonu Armenii*.

Dotrwaliśmy do wyborów, czas podziemia skończył się, inne czasy nadeszły. Dokumenty Służby Bezpieczeństwa zostały ujawnione – prawda, że zdekompletowane – ale do dziś nie ma wśród nich dowodów zdrady i donosicielstwa. To kolejny fenomen „Armenii", nie było wśród jej działaczy ani jednego konfidenta, a ci którzy byli aresztowani czy przesłuchiwani zachowali się godnie i nie zdradzili kolegów. Jestem dumny, że mogłem kierować takim zespołem.

O „żołnierzach" „Armenii", tych z którymi współpracowałem na co dzień i tych, których poznałem dopiero po 1989 myślę z szacunkiem i przyjaźnią.

Zainteresowanych szczegółami naszej działalności odsyłam do Bibliografii, którą sporządził Grzegorz Majchrzak, dziękuję mu za to, jak i za cały wkład w redagowaniu i weryfikacji biogramów.

Dziękuję naszemu dowódcy w podziemiu – Zbigniewowi Bujakowi, za napisanie tekstu o „Ludziach Armenii", a Koleżankom i Kolegom za napisanie swoich biogramów i pomoc w tworzeniu biogramów naszych zmarłych działaczy. Ta skromna broszura jest więc, jak w tamtych czasach, efektem pracy całej Armenii.

Niech Was Bóg błogosławi!

Szef „Armenii" 1982–1989
(*„Sergiusz"*, *„Andrzej Rudzki"*,
„Roman Górny", *„Andrzej Bielski"*)

Wojciech Stawiszyński

Spis treści

Wstęp Wojciecha Stawiszyńskiego 3
Wstęp Wojtka Skowrona 6
Wstęp Zbigniewa Bujaka 7
Grzegorz Majchrzak, Służba Bezpieczeństwa wobec „Armenii" ... 13
Bibliografia (ważniejsze publikacje dot. „Armenii" oraz Radia „Solidarność"), sporządził Grzegorz Majchrzak 15

Biogramy 17
Dokumenty 81

Biblioteka Historyczna

KSIĄŻKI WYDANE W SERII BIBLIOTEKA HISTORYCZNA:

1. Janet L. Abu-Lughod, *Europa na peryferiach. Średniowieczny system-świat w latach 1250–1350* (2012)
2. Marc Bloch, *Pochwała historii czyli o zawodzie historyka* (2009)
3. Hélène Carrère d`Encausse, *Eurazjatyckie imperium. Historia Imperium Rosyjskiego od roku 1552 do naszych czasów* (2014)
4. Hélène Carrère d`Encausse, *Romanowowie. Krwawa dynastia* (2019)
5. Gilbert Dahan, *Intelektualiści chrześcijańscy wobec Żydów w średniowieczu* (2020)
6. Bruno Dumézil, *Chrześcijańskie korzenie Europy. Konwersja i wolność w królestwach barbarzyńskich od V do VIII wieku* (2008)
7. Bruno Dumézil, *Królowa Brunhilda* (2018)
8. Łukasz Front, *Żywot kapłana poczciwego. Ksiądz Stanisław Piątek (1906–1988)* (2020)
9. Tomasz Greniuch, *Król Podbeskidzia. Biografia kpt. Henryka Flame „Bartka"* (2008)
10. *Ludzie „Armenii". Z dziejów podziemnej „Solidarności"*, redakcja Grzegorz Majchrzak i Wojciech Stawiszyński (2024)
11. Lech Łbik, *Kult błogosławionej Doroty w Prusach krzyżackich* (2022)
12. Henryk Majkrzak, *Watykan. Papieskie formacje zbrojne* (2013)
13. Henri-Irénée Marrou, *O poznaniu historycznym* (2011)
14. Colin Morris, *Monarchia papieska. Dzieje Kościoła zachodniego w latach 1050–1250* (2015)
15. Mikäel Nichanian, *Zniszczyć Ormian. Historia ludobójstwa* (2020)
16. Stanisław Piątek, *Kęty. Miasto świętego Jana Kantego* (2016)
17. Susan Reynolds, *Lenna i wasale. Reinterpretacja średniowiecznych źródeł* (2011)
18. Stanisław Stabryła, *Terroryści znad Tybru* (2006)
19. Paul Veyne, *Imperium grecko-rzymskie* (2008)
20. Karl Ferdynand Werner, *Narodziny szlachty. Kształtowanie się elit politycznych w Europie* (2015)
21. Chris Wickham, *Rzym średniowieczny. Stabilizacja i kryzys miasta w latach 900–1150* (2018)
22. *Żywoty historyczne. Tadeusz Łepkowski, Marian Małowist, Janusz Tazbir, Aleksander Gieysztor w wywiadach z lat 1986–1989*, redakcja Ryszard Stemplowski (2020)